

ÜTI 10 sünnipäeva konverents

**VÄIKERIIGI VÄLJAKUTSED
SEGASTEL AEGADEL**

KAS TEEL JÄTKUSUUTLIKKUSE POOLE?

*ÜTI sotsioloogia suund ja
Rahvusvaheliste sotsiaaluuringute keskus*

13.-14. novembril 2025 Tallinna Ülikoolis

TALLINNA ÜLIKOO
Ühiskonnateaduste
instituut

10

AIRI-ALINA ALLASTE

TLÜ KULTUURILISE MITMEKESISUSE PROFESSOR

*KULTUURILINE MITMEKESISUS JA
JÄTKUSUUTLIKKUS.
LGBTQI+POLIITIKA JA INIMESED.*

TALLINNA ÜLIKOOL
Ühiskonnateaduste
instituut

10

KAASAV JÄTKUSUUTLIKKUS

- Erinevate teadmiste ja kogemuste tunnustamine
- Jätkusuutlikkus kui sotsiaalne ja poliitiline protsess
- Võimused ja kultuuriliste erinevuste mõju inimeste seotusele oma elukeskkonnaga
- Hääle andmine neile, kelle teadmisi on seni tähelepanuta jäetud

KULTUURILINE JÄTKUSUUTLIKKUS

- Kultuuri dünaamiline olemus
- Väärtusruum ei ole staatiline
- Erinevate ühiskonnagruppide kultuurilise eneseväljenduse toetamine
- Strateegilised sotsiaalsed investeeringud ja avalik poliitika

KULTUURILINE MITMEKESISUS JA JÄTKUSUUTLIKKUS

- Kui ühiskond väärtustab mitmekesisust, tunnevad inimesed end kaasatuna
- Erinevad ideed ja maailmavaated soodustavad uusi lahendusi
- Kaasamine ei ole ainult moraalne valik, vaid ka strateegiline investering
- Kultuurilise mitmekesisuse roll sotsiaalpoliitikas

MATERJAL

- Allaste, Airi-Alina (2014). LGBT Movement in Estonia. MYPLACE uurimisaruanne, Tallinna Ülikool
- Allaste, Airi-Alina & Davidjants, Brigitta (ilmumas). Estonian Political Parties and LGBTQ+ Politics: Gradual Progress in a Polarised Environment, raamatus European Party Systems and LGBTQ+ Politics
- Projekti LGBTI+ Youth Wellbeing across Europe: Imagined Futures in Turbulent Times sidusrühmade arutelud

LGBTQI+ AKTIVISM

- Nõukogude ajal tegutsesid LGBT inimesed pörandade all
- 1990: Eesti Lesbiliidu asutamine
- 1990ndad–2000ndad: väikesed organisatsioonid, eestvedajate läbipõlemine ja tegevuse hääbumine
- Eesti Gei Noored (2008) → Eesti LGBT Ühing (2012)

LGBTQI+ TEEMAD LAIEMAS ÜHISKONNAS

Poliitikakujundaja, 2025: „1990ndatel ja 2000ndate alguses ei olnud enamik ühiskonnast veel olukorras, kus nad pidanuks end sel teemal kuidagi positsioneerima. Kokku puututi LGBT inimestega väga vähe, kogukond oli nähtamatu. Seetõttu ei olnud inimestel ka põhjust sellel teemal eriti seisukohta võtta.“

POLARISEERUMISE ALGUSAEG

- Pride'i üritused 2000ndatel.2007 aasta Pride'i muutumine vägivaldseks
- Erinevad strateegiad: Pride (enesekehtestamine läbi erinevuse) vs lobby (ühiskonna harimine)

- Aktivist, 2013: „Keegi oli käinud gay pride'il Stockholmis ja vot see oli äge – et me peaks ka midagi sellist tegema... siis inimesed saavad aru, et me oleme olemas.”
- Aktivist, 2013: „Mina olen olnud aastaid selle suuna pooldaja, et Eestis Pride ei saavuta ühiskonnas nihkeid. See pigem tekitab viha, arusaamatusi, tugevaid reaktsioone ja viib meid kaugemale sellest, mida justkui ühiselt saavutada püütakse.”
- Aktivist, 2013: „Mul on väga hea meel, et Pride'i paraade ei toimu enam sellisel kujul nagu varem. Kui seal on stringides ja suleboadega kuldseks spreitatud kehaga mehed, siis see ei kommuникеeri Eesti ühiskonnale sõnumit, et me oleme pered, paarid ja tavalised inimesed.”

LGBTQI+ TEEMAD PARTEIPOLIITIKAS

- 2011: Õiguskantsler leiab, et samast soost inimeste kooselu õiguslike regulatsioonide puudumine on põhiseadusvastane
- Polariseerunud poliitika ja debatt
- 2014: Riigikogu võtab vastu kooseluseaduse (algatajad: Reformierakond ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond)
- 2015: Muudatused parlamendis – Eesti Konservatiivne Rahvaerakond (EKRE) pääseb esmakordselt Riigikogusse ja Isamaa (IRL) liitub valitsuskoalitsiooniga
- Kooseluseaduse vastased esitasid eelnõu seaduse tühistamiseks.

- Sven Mikser, 2014: „Ei saa olla õiglast ühiskonda, kus õiglus eksisteerib vaid valitute jaoks. Õiglus on kõigile. Aga küsimus ei ole enam ainult samasoolistele paaridele antavas õiguses oma kooselu registreerida – tegemist on palju laiemal väärtuskonfliktiga, kus erapooletuks jäämine on üha keerulisem.”
- Marianne Mikko, 2015: „Kui kooseluseadus tühistada, saadaksime Euroopale signaali, et siin on konservatiivsuse laine. Kui me tahame olla avatud, peame olema ka sallivad.”

ABIELUVÕRDSUS

- LGBTQ+ teemad jõuavad erakondade valimisprogrammidesse esmakordselt SDE 2019. aasta programmis
- 2020: EKRE teeb ettepaneku korraldada rahvahääletus, et määratleda põhiseaduses abielu kui liit mehe ja naise vahel – ettepanek kukub läbi 2021. aasta valitsuskriisi tõttu
- 2023 valimistel seavad SDE ja Eesti 200 abieluvõrdsuse programmi keskmesse
- Koalitsioonilepiungus lubatakse kehtestada abieluvõrdsus ja tugevdada LGBTQ+ inimeste õiguskaitset
- Juunis 2023 võetakse vastu abieluvõrdsuse seadus: poolt 55, vastu 34 saadikut

Kaja Kallas, 2023:

„Ma loodan, et selle otsusega saab lõplikult lahendatud ebaõiglus, mis on kestnud alates kooseluseaduse rakendusaktide vastuvõtmata jätmisest. Kõikides riikides, kus abieluvõrdsus on kehtestatud, on inimesed näinud, et mitte midagi halba ei juhtu nende jaoks, kes juba on abielus või kellel on õigus abielluda.“

Poliitikakujundaja, 2025:

„Pärast abieluvõrdsuse vastuvõtmist oli see teema justkui laualt maas. Varem oli pinge pidevalt üleval ja juhuslikud rünnakud olid lihtsamad. Mõni purjus mees satub kuskile, näeb geisid, tal tulevad meelde Helme sõnavõttud ja võib-olla ta lööbki. Praegu ta ei mõtle sellele igapäevaselt, ta ei mõtle igapäevaselt LGBT+ kogukonnale. Mina tunnetan, et Tallinna linnaruumis on turvalisem: palju rohkem on näha noori vikerkaare sümboolikaga, kotte ja kõike muud. Selles mõttes on olukord palju parem.“

Organisatsiooni esindaja, 2025:

„LGBT inimeste heaolu on mõneti teistsugune kui mõne teise vähemusgrupi puhul. Sellest on tehtud poliitiline võitlusväli – on inimesi, kes süstemaatiliselt ründavad, et saavutada poliitilisi eesmärke. LGBT inimesed ja sisserändajad on kaks gruppi, keda tihti rünnatakse, eesmärgiga endale toetajaid koguda. See ei ole lihtsalt teadmatus, mis kaoks info jagamisega. Puuetega inimeste puhul võib lahendus olla ligipääsetavus ja teadlikkuse tõus, aga LGBT inimesed on rünnatav grupp, mitte lihtsalt unustatud grupp. Samal ajal levitavad mõned inimesed sihilikku väärinformatsiooni.“

LGBTIQ-INIMESTE VÕRDSETE VÕIMALUSTE EDENDAMISE ALUSPÕHIMÕTTED JA TEGEVUSKAVA 2025–2030

Poliitikakujundaja, 2025: „Tegevuskavas on kolm põhisuunda. Esimene on turvalisus – et inimene saaks elada iseendana, kartmata vägivalda, halvakspanu või tõrjutust. Teine on toetus ja võimestamine – sulle antakse võimalused ja vahendid elada oma elu nii, nagu sa soovid, ja ise oma elu üle otsustada. Kolmas on nähtavus – oluline on nii see, et LGBT inimesed on ühiskonnas nähtavad, kui ka see, et süsteemid oleksid teadlikult kohandatud LGBT inimeste vajadustele. Sõnum, et LGBT inimesed on oluline osa Eesti ühiskonnast, loob juba iseenesest heaolu.“

Poliitikakujundaja, 2025:

„Tagatud peaks olema riigi ja kohalike omavalitsuste arendatud teenuste kättesaadavus. Sul peab olema kindlustunne, et ükskõik kuhu pöördud, sa ei pea varjama seda, kes sa oled. Inimesed peavad olema piisavalt koolitatud, et anda adekvaatset nõu ja tuge, kui sinu turvatunne mujal mingil põhjusel kannatab. Olgu see teenus koolis, noortekeskuses, sotsiaaltöötaja juures või meditsiiniline abi – oluline on, et teenus ise ei muutuks probleemi allikaks.“

KOKKUVÕTTEKS

- LGBTQ+ õiguste areng Eestis on olnud aeglane, ent järjekindel. Tulevik sõltub sellest, millised partied on Riigikogus.
- Kooseluseaduse vastuvõtmise järel on Eestit peetud üheks kõige progressiivsemaks Ida-Euroopa riigiks LGBTQ+ õiguste osas. Liberaalsete poliitikute jaoks on olnud oluline tugevdada Eesti mainet kaasava ja läänemeelse riigina.
- Kultuurilise mitmekesisuse ja võrdõiguslikkuse rõhutamine eristab meid konservatiivsematest Ida-Euroopa riikidest.

- Liberaalsed parteid, eesotsas SDE-ga, tegutsevad koostöös Eesti LGBT Ühingu ja teiste LGBTQI+ organisatsioonidega ja neile vastanduvad konservatiivid eesotsas EKREga koostöös SA Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks (SAPTK), kes kujundavad avalikku arvamust ka uudisteportaali *Objektiiv* kaudu
- Avalik debatt mõjutab otseselt LGBTQI+ inimeste igapäevaelu
- Tegevuskava ootab allkirjastamist; transinimeste olukord on vastuoluline ja eeldatavasti kerkib debattide keskmesse, jätkuvad arutlused muudatustest võrdse kohtlemise seaduses, karistusseadustikus, kriminaalmenetluse seadustikus ja väärteomenetluse seadustikus.

AITÄH!

TALINNA ÜLIKOO
Ühiskonnateaduste
instituut

10